

İçin Mümeyyiz (1869-1870)'dir. Bu haftalık gazete, dili ve küçük çocukları ilgilendiren çeşitli yazılarıyla alanında öncülük görevini başarıyla yerine getirmiştir. Bu gazeteyi *Sadakat* (1875) ve onun bir devamı olan *Etfal* (1875) gazeteleri izlemiştir. *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin "rüştüye" öğrencileri için verdiği haftalık ek de (1878-1922) ilk çocuk gazetelerinden biri sayılabilir.

Bu ilk girişimlerden sonra haftalık ve on beş günlük çocuk gazete ve dergilerinin sayısında bir artış görülür. İkinci Meşrutiyete değin İstanbul ve Selânik'te yayımlanan başlıca gazete ve dergiler şunlardı: *Bahçe* (1880), *Çocuklara Kıraat* (1881-82), *Vasıta-i Terakki* (1882), *Çocuklara Arkadaş* (1882-83), *Çocuklara Talim* (1887-88), *Çocuklara Rehber* (1897-1901), *Çocuklara Mahsus Gazete* (1896-1903), *Haftalık Çocuklara Rehber* (Selânik, 1896), *Çocuk Bahçesi* (Selânik, 1904).

İkinci Meşrutiyetten sonra

İkinci Meşrutiyete değin çocuk yazını alanında bilinçli ve yoğun bir çaba gösterilmediği açıktır. Eğitimin her düzeyde büyük ölçüde ihmal edildiği, kent çocuklarının bile istenildiği gibi bir öğretim yapamadıkları ve çocuk eğitimiyle ilgili çağdaş görüşlerin ilgili çevrelerce henüz benimsenip tartışılmadığı bir ortamda çocuk yazını alanında aslında olumlu gelişmeler beklenemezdi. Politika, düşünce ve yazın alanlarında birçok yeni ve ileri görüşlerin ortaya konduğu İkinci Meşrutiyet döneminde ki çocuk yazını üzerine birtakım yazılar yazılmış ve önerilerde bulunulmuştur. Nitekim 1908 yılında *Şûray-ı Ümmet* gazetesinde Ali Nusret imzasıyla yayımlanan bir yazıda ilk kez çocuk yazınının önemine değinilmiştir. İstanbul'da 1910 yılında çıkmaya başlayan *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası* (İlköğretim Dergisi)'nin bir sayısında da tanınmış eğitimcilerden Sâti Bey küçük okul çocuklarının kendileri için yazılmış şiir ve şarkılardan yoksun olduklarını belirterek zamanın şair ve bestecilerini göreve çağırıyordu. Masal ve hikâyenin çocuk eğitimindeki rolü de bu sıralarda tartışma konusu yapılmaya başlanmış bulunuyordu. Ahmet Cevat Emre'nin *Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı* (1910) adlı kitabının bir gereksinmeyi karşılamak için hazırlandığı açıktır.

Yurdumuzda çocuk yazınının ilk temelleri bilinçli olarak Sâti Bey ve onun çağrısına uyan şairlerce atılmıştır denebilir. Kısa bir sürede İ. Alâattin Gövsa'nın *Çocuk Şiirleri* (1911), Ali Ulvi Elöve'nin *Çocuklarımıza Neşideler* (1912) ve Tevfik Fikret'in *Şermin* (1914) adlı kitapları yayımlanmıştır. Bu kitaplarda yer alan, çoğu duru ve doğal bir Türkçeyle yazılan şiirlerde genel olarak çocuklara iyilik, doğruluk, güzellik, yiğitlik, insanseverlik ve yurtseverlik gibi değerler ve davranışlar kazandırılmak isteniyordu. Bu ilk çocuk şiirleri biçim, anlatım ve düşünce özellikleri bakımından daha sonraki yıllarda çocuk şiiri yazmak isteyenlere örnek olmuştur.

Cumhuriyetin ilanına değin geçen zaman içinde, özellikle "Milli Edebiyat" akımının egemen olduğu yıllarda çocuk şiiriyle ilgilenen başka şairlerimiz de olmuştur. Bunlar arasında *Kızıl Elma* (1915), *Yeni Hayat* (1918) ve *Altın Işık* (1923) adlı kitaplarıyla Ziya Gökalp'ı, La Fontaine'den birtakım fabl çevirileri de yapan Sıracettin Hasırcıoğlu'nu, *Çocuk Şiirleri* (1917) ve *Şiir Demeti* (1923) adlı eserleriyle Ali Ekrem Bolayır'ı, *Mektep Şiirleri* (1918) adlı eseriyle Fuat Köprülü'yü, çeşitli dergilerde yayımlanan şiirleriyle Mehmet Emin Yurdakul'u, İsmail Hikmet Ertaylan'ı, Fazıl Ahmet Aykaç'ı, Aka Gündüz'ü, Ahmet Cevat Emre'yi ve Kâzım Nami Duru'yu anmak gerekir.

Şiir dalında başlayan bu olumlu gelişmeler yanında hikâye ve roman dalında önemli herhangi bir kıvrımdan henüz söz konusu değildi. Türk çocukları bu dönemde yetişkinler için yazılmış kitaplar arasından konu ve anlatım bakımından kendi durumlarına uygun olanları ya da başka dillerden sayıca, oldukça sınırlı çocuk hikâye ve romanlarını okumak zorunda idiler. Çocuklar arasında en sevilen yazarlar Ömer Seyfettin, Ahmet Hikmet ve Hüseyin Rahmi idi.

İkinci Meşrutiyet döneminde yayımlanan çocuk gazete ve dergilerinde çocukların gerçek ilgi ve meraklarını karşılayan nitelikli yazılara, resim ve karikatürlere yer verilmiştir. Ne var ki daha önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde çıkan gazete ve dergiler de pek uzun ömürlü olmamışlardır. Meşrutiyet yıllarında çoğu İstanbul'da yayımlanan başlıca çocuk gazete ve der-